

Ülevaade riigi andmehalduse tegevuskavast 2020-2025

Ott Velsberg, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium,
Eesti andmete juht

Veiko Berendsen, Statistikaamet, andmehalduse ekspert

Ettekanne Statistikanõukogule, 25. veebruar 2021

Üldist

- Eelmine ettekanne oli 9. juunil 2020
- Selles esitatud peamised teemad olid
 - Andmehalduse koordineerimine
 - Andmehalduse õiguslik sätestamine
 - Andmehalduse sisuline ja metoodiline tegevus
 - Andmehalduse korraldamiseks vajalikud IT arendused
- Suurim muudatus sellest ajast on, et Vabariigi Valitsus on Statistikaameti taotlusel, kooskõlastatuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ja Rahandusministeeriumiga võtnud „Eesti taaskäivituskava“ (RRF) osaks järgmise:
 - Alasuund 1: Avalike digiteenuste uus tase: terviklikud ja etteaimavad teenused
 - Reform 1.1: andmehalduse ja avaandmete oivakeskuse loomine ja väljaarendamine
 - Tegevuste rahaline maht 2021-2025 on 8 miljonit € (millest avaandmed 1 miljonit €)

Peamiste teemade seis (1)

- Andmehalduse koordineerimine
 - Koordineerimine on olnud raske, sest ei saa teha kohtumisi. Kohtumised on olnud virtuaalsed, suur osavõtt. 2021. aastal hakkasime korraldama lisaks kitsalt andmehalduse seminare, mida on 2021 plaanis 8 kokku 16 ettekandega. Esimesel korral oli üle 100 kuulaja.
 - Oleme läbi viimas 48 (45) riigiasutuses küsitluse andmehalduse olukorrast. Olukorra täpne väljaselgitamine pole asutustega rääkimata võimalik, siis teeme seda jooksvalt, et saada süsteemne ülevaade 344 (280) andmekogu seisust. Kolmandik on tehtud, valimis saab juunis.
 - Paljud asutused sh ministeeriumid on palganud endale andmehalduri või andmehalduse juhi. Nende toel kujuneb riigis juhtrühm, kes viib kava ellu. Asutustel probleeme leida jätkusuutlik rahastus.
- Andmehalduse õiguslik sätestamine
 - Valitsuse määrus andmehalduse kohta on kokkuleppel antud MKMi vedada ja see pole ministri allkirja saanud. Hetkel on mitteametlikul kooskõlastamisel, 1. märts plaanis alustada ametliku kooskõlastamisega.
 - Klassifikaatorite määruse kavand oli kooskõlastamisel, kuid Sotsiaalministeerium ei kooskõlastanud (peamiselt Tervise Arengu Instituudi teistsuguse nägemuse tõttu, mis on klassifikaator). Ka muid märkusi oli sedavõrd palju, et peame ministeeriumitega uue arutlusvooru tegema. Isiklikult (VB) ei ole rahul ka Rahandusministeeriumi õigusloome osakonna sooviga muuta määruse pealkirja selliselt, et see oleks „Andmekogude klassifikaatorite määrus“.
 - Statistikaamet peab vajalikuks ulatuslikumat riigi registrite reformi, mida Mart Mägi tutvustas riigihaldusminister Jaak Aabile. See on küsimus, mida minister on valmis valitsusse viima.

Peamiste teemade seis (2)

- Andmehalduse sisuline ja metoodiline tegevus
 - Eesti andmehalduse metoodikaprojekti tulemusel loodi juhised:
 - 1. andmehalduse raamistik,
 - 2. andmekirjelduse juhise,
 - 3. andmekvaliteedi juhise.
 - Hetkel küsime juhistele tagasisidet ja teeme uued versioonid, esimesena andmekirjelduse juhise märtsis. Tagasisidest lähtuvalt uuendame andmekirjelduse standardi, tehtu ei vastanud ootustele.
 - Koostame sel aastal juhise klassifikaatorite haldamise kohta.
 - RTK ja MKM koostöös viiakse läbi andmehalduse koolitusi, mis on väga populaarsed. See aasta saavad valmis esimesed *on-line* koolitused digiriigiakadeemias („Andmete ABC“, „Andmehalduse ABC“, „GIS-i ABC“). Koolitused on mõeldud kõigile huvilistele.
- Andmehalduse korraldamiseks vajalikud IT arendused
 - Riigi Infosüsteemide Amet on korraldanud hanke, mis viib rakenduseeni tehtud piloodi (PoC), mille sisu on asutuse andmekirjelduse töövahend (nimega RIHAKE). See tõstab oluliselt andmetest arusaamist ja viib selle asutusse. Arendus algab märtsi jooksul ja tulemus on olemas sel aastal. Kokku on lepitud piloteerivate asutustega.
 - RIHAKE liidestatakse Riigi Infosüsteemi Haldussüsteemiga (RIHA), milleks tehakse esmalt RIHA detailanalüüs, kuidas loodud detailseid andmekirjeldusi (sh sõnastikke) seal hallata. Analüüsiga alustame vahemikus mai-august. On hetkel RRF sildfinantseerimise ootel.
- Praeguseks saavutuseks on see, et suudame juhiste, koolituse ja arendustega andmekirjelduse standardida. See parandab andmete taaskasutamise võimalust.

Andmehalduse tegevuskava 2021-2022

- **1. Ülevaade andmestikest**
 - 1.1 Määratleda andmehalduse nõuded õigusaktides **Q1**
 - 1.2 Määratleda avaliku sektori tarkvaraarenduste ristfunktsionaalsetes nõuetes andmehaldusele kohalduvad nõuded Q2
 - 1.3 Valitsusasutuste RIHAs registreeritud prioriteetseks loetud andmekogude andmetest tervikliku ja ajakohase ülevaate saamine Q2
 - 1.7 RIHAKese (asutuste andmekirjelduse töövahendi) arendus Q1-Q4
- **2. Andmekirjeldus ja mõisteline kirjeldamine**
 - 2.1 Kokku on lepitud edasised tegevused valdkondlike märksõnastike koostamiseks ja nende vahelise koosvõime tagamiseks **Q1**
- **3. Põhiregistrid ja põhiandmed**
 - 3.1 Põhiregistrite õiguslik ja sisuline määratlemine **Q1 (KRIITILINE)**
- **4. Klassifikaatorite süsteem ja andmekvaliteedi jälgimine**
 - 4.1 Statistikaameti uus klassifikaatorite portaal ja selle sisuhaldus **Q1**
 - 4.2 Andmekogudes kasutatavate klassifikaatorite inventuur Q2
- **5. Andmete (taas)kasutuse edendamine**
 - 5.2 Avaandmete tegevuskava elluviimine Q1-Q4
- **6. Tagada asutustes andmehalduse kompetents ja võimekus**
 - 6.1 Keskset koolitused Q1-Q4

RRF projekt 2021-25 | andmehalduse ja avaandmete oivakeskuse loomine ja väljaarendamine

- Praegune töö on projekti käivitamine
 - Andmehalduse RRF teekaart on paigas – Q1
 - Kinnitus tegevustele, mida katame silldfinantseerimisena riigi/MKM eelarvest – Q1
 - Euroopa Komisjoniga edukad läbirääkimised RRF sisu üle (sisulisi lahtisi küsimusi pole) – Q1
 - RRF programm valmis rakendamiseks – Q2
- Esmased tegevused on:
 - Statistikaametisse ja MKMi tugi andmeauditi ning mõistelise kirjeldamise peale, kokku 3 FTE, plaanis alates mai 2021.
 - RIHA detailanalüüs, projektiga on plaanis alustada vahemikus mai-august, projekti lõpp hiljemalt 31.12.2021.
 - Uue avaandmete teabevärv esimese etapi arendused lõppesid jaanuar 2021. Plaanis on lisaarendused.
 - Semantilise veebi tehnoloogiate detailanalüüs. Projekti lõpp hiljemalt 31.12.2021.

Riigi registrite reform (TAUST ja ETTEPANEK)

Millist probleemi lahendame:

1. Riigis ei ole rakendatud ühekordne (once-only) andmete kogumine
2. Puudub ülevaade riigi käsutuses olevatest andmetest, mistõttu tõhus mitmekordne kasutamine (twice use) on takistatud
3. Liiga vähestel andmetel on õiguslik tähendus
4. Puudub selgus riigi põhiandmete ja nende kasutamise osas
5. Andmete kvaliteet andmekogudes on ebapiisav
6. Andmete alusel tehtud otsused pole piisavalt kontrollitavad, pole selgust kuidas (mõju-)analüüs tehti ja see vähendab usaldusväarsust

Riigiasutuste andmekogud (TAUST 1)

RIHAs oli 18.03.2020 - 2628 registrikirjet (andmekogu ja teenust)

RIHAs on 900 erinimelist infosüsteemi omanikku → grupeeritud 7 gruppi

	kasutusel	loomisel	lõpetatud	tühi	KOKKU
Põhiseaduslikud institutsioonid	23	3	1	0	27
Ministeeriumid, Riigikantselei	222	13	18	1	254
Ametid, inspeksioonid jms	531	25	25	5	586
Kohalikud omavalitsused	522	36	75	8	641
Koolid	186	15	4	4	209
Mittetulundusühingud	32	2		0	34
Ettevõtted	555	79	73	36	743
KOKKU	2178	183	203	54	2628

On 344 andmekogu

Analüüsis on kasutatud kolmes grupis staatuses kasutusel või loomisel olevat **817** kirjet. Järgnevalt on iga nende 817 kirje juures käsitsi määratletud, kas tegemist on andmekoguga või teenusega. Lisaks ei ole selles analüüsis andmekogude alla rühmitatud dokumendihaldussüsteeme, mida nendes kolmes grupis on 106.

Neist 817st kirjest olen määratlenud andmekoguna **344**. Suure tõenäosusega ei ole see arv täpselt õige, sest vähemasti mõnel juhul on mul olnud määratlemisel kõhklusi. Peamiseks aluseks on olnud märksõnade kasutamine ning pealkirjad ja kirjeldused

ANDMEKOGUDE VASTUTAVAD TÖÖTLEJAD RIHAS

ASUTUS	Andme-kogu	Muu	Kokku
KÕIK KOKKU	344	473	817
Põhiseaduslikud <u>inst</u> KOKKU	6	20	26
Eesti Pank		6	6
Riigikogu Kantselei	4	4	8
Riigikohus	1	3	4
Riigikontroll		4	4
Vabariigi Presidendi Kantselei	1	1	2
Õiguskantsleri Kantselei		2	2
Ministeeriumid ja Riigikants KOKKU	131	104	235
Haridus- ja Teadusministeerium	7	7	14
Justiitsministeerium	22	4	26
Kaitseministeerium	4	3	7
Keskkonnaministeerium	14	4	18
Kultuuriministeerium	3	5	8
Maaeluministeerium	27	8	35
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	10	11	21
Rahandusministeerium	17	24	41
Riigikantselei	7	7	14
Siseministeerium	2	10	12
Sotsiaalministeerium	11	10	21
Välisministeerium	7	11	18
Ametid, <u>inspekts</u> ja muu KOKKU	207	349	556
Andmekaitse Inspektsioon	2	3	5
Eesti Geoloogiateenistus	1	3	4
Eesti Haigekassa	2	4	6
Eesti Kohtuekspertiisi Instituut		2	2
Eesti Töötukassa	3	3	6
Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus	5	7	12
Harju Maakohus		1	1

Harku ja Murru Vangla		1	1
Häirekeskus	1	4	5
Kaitseliit		3	3
Kaitsepolitsei amet		3	3
Kaitseressursside Amet	1	9	10
Kaitsevägi	4	9	13
Keeleinspektsioon		2	2
Keskkonnaagentuur	4	0	4
Keskkonnaamet	4	2	6
Keskkonnainspektsioon	2	3	5
Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	4	12	16
Konkurentsiamet		3	3
Lennuamet	1	5	6
Maa-amet	7	11	18
Maanteeamet	10	12	22
Maksu- ja Tolliamet	33	28	61
Muinsuskaitseamet	3	7	10
Patendiamet	7	1	8
Politsei- ja Piirivalveamet	25	40	65
Prokuratuur		6	6
Põllumajandusamet	2	1	3
Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet	4	5	9
Pärnu Maakohus		1	1
Päästeamet	1	3	4
Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus	?	3	3
Rahvusarhiiv		4	4
Raviamet	4	9	13
Registrite ja Infosüsteemide Keskus	26	25	51
Riigi Infosüsteemi Amet	16	21	37

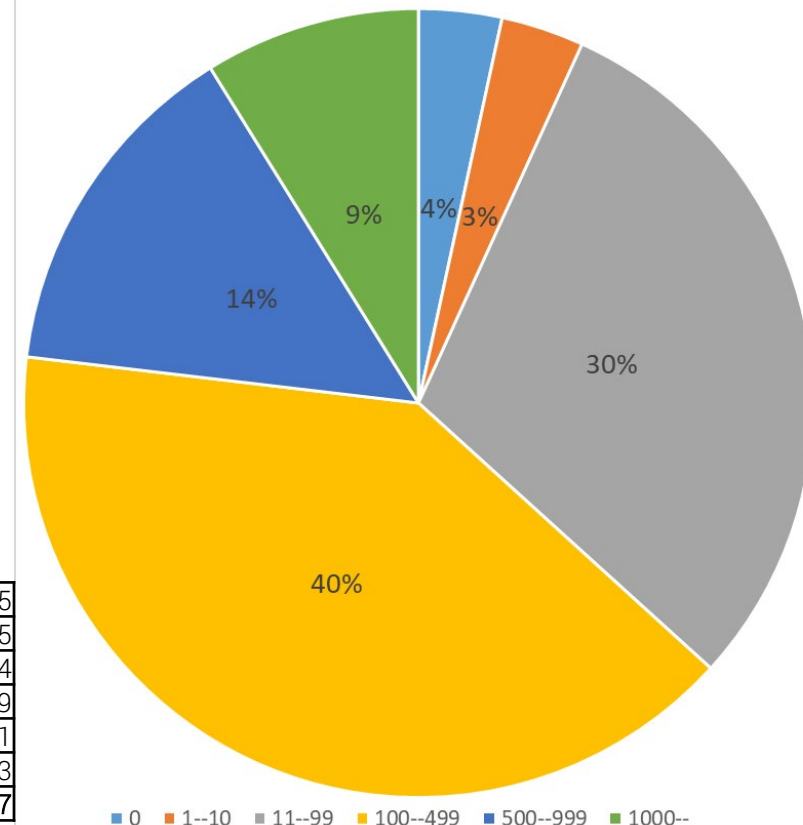
Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus		2	2
Riigi Tugiteenuste Keskus	4	8	12
Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus	?	9	9
Sotsiaalkindlustusamet	2	9	11
Statistikaamet		8	8
Tallinna Halduskohus		1	1
Tallinna Ringkonnakohus		1	1
Tallinna Vangla		3	3
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	4	7	11
Tarbijakaitseamet		2	2
Tartu Halduskohus		1	1
Tartu Maakohus		1	1
Tartu Ringkonnakohus		1	1
Tartu Vangla		3	3
Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus	8	14	22
Terviseamet	9	7	16
Tööinspektsioon	2	3	5
Veeteede Amet	5	5	10
Veterinaar- ja Toiduamet	1	1	2
Veterinaar- ja Toidulaboratoorium		1	1
Viru Maakohus		1	1
Viru Vangla		3	3
Välisluureamet		2	2

Põhiandmed andmekogudes (TAUST 2)

	kõik andmekogud RIHAS, milles on andmeobjekte kirjeldatud	andmeobjekte 147 valitsusasutuse andmekogus
KOKKU andmeobjekte	103379	63020
põhiandmete % märgitud andmetest	81,5	98,4
KOKKU märgitud (PA = JAH / EI)	84277	62032
JAH – on põhiandmed	54569	39375
EI	29708	22657
%% märgitud andmetest	64,7	63,4
%% kõigist andmetest	52,8	62,5

RIHAs registreeritud valitsusasutuste andmekogudes on **39375** põhiandmeobjekti.

Andmekogud andmeobjektide hulga järgi (n=147)

0	5
1--10	5
11--99	44
100--499	59
500--999	21
1000--	13
KOKKU	147

5 põhitegevust *once-only* ja *twice-used* rakendamiseks

1. Tuleb taastada põhiregistrite õiguslik tähendus, et nendes andmekogudes fikseerivate andmete, juriidiliste faktide või toimingute kohta oleksid selgepiirilised andmekoosseisud ja tähendus ning need andmed oleksid õigusliku tähendusega põhiandmed. RES raames on MKM alustanud põhi- ja kriitiliste registrite kindlaksmääramisega, küsides sisendit kõigilt ministeeriumitelt. Tuleb tagada põhiregistrite jätkusuutlik rahastus. alus *once-only* rakendumisele
2. Tuleb kehtestada täpsem andmehalduse (kirjeldused, kvaliteet ja korraldus) ja riigi klassifikaatorite süsteem koos vastavate organisatsiooniliste sammudega vastutajate osas ning tehnoloogiliste platvormide toega. selge vastutus olemas
3. Tuleb asutustele, kes omavad andmeid, panna selge vastutus andmete haldamise eest, mida nad oma töös kasutavad:
 - viia sisse asutustes andmehalduri roll täitmine, kelle ülesandeks on andmekirjelduste loomine (sh. isikuandmete märkimine) ja ajakohasuse tagamine, andmekvaliteedi järgimine, koosvõime loomine, avaandmetega tegelemine ning ühekordse andmekogumine jälgimine;
 - kohustada riigi ja KOVi registrite / andmekogude koht pidada andmete mõistetavat kirjeldust ning tagada selle ajakohane edastamine RIHA-sse.parem andmekvaliteet
4. Andmete taaskasutamiseks (*twice-used*) tuleb sätestada täpsemalt tingimused, mis võimaldavad algse kogumise eesmärgipärasust laiendada põhiõigusi riivamata. suurem taaskasutus
5. Tuleb luua valdkondlikud andmevaramud ja keskne andmeportaal (avaandmete teabevärav). kiirem analüüsitavus

ETTEPANEK: Statistikanõukogu seisukoht riigi registrite reformi küsimuses

Seisukoht RStS § 12 lg 2 p 8 alusel

Statistikanõukogu on seisukohal, et riigi registrid (andmekogud ja infosüsteemid) vajavad andmekorralduslikku reformi. Eesmärk on riigis peetavates registrites ja menetlussüsteemides selgelt määratleda põhiaandmed, millel oleks õiguslik tähendus. Need oleks *once-only* printsiipi realiseerivad andmed, millele teised teenused saavad toetuda ning mida saab korduvalt kasutada (*twice-used*).

Täna!

EESTI STATISTIKA

www.stat.ee

Tatari 51, 10134 Tallinn

EESTI
STATISTIKA
100